

“อย่าเป็นเหยื่อความไม่รู้เรื่องยา”

ยาแก้ไอ dextromethorphan และการนำไปใช้ในทางที่ผิด

คลังข้อมูลยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Dextromethorphan เป็นยาลดอาการไอที่มีความนิยมใช้กันมานาน เนื่องจากมีประสิทธิภาพในการรักษาที่ดี และมีความปลอดภัยค่อนข้างสูง แต่พบรายงานการนำ dextromethorphan มาใช้ในทางที่ผิดและมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยรุ่น

Dextromethorphan เป็นอนุพันธ์ของ codeine มีฤทธิ์ต่อประสาทหลายอย่าง เช่น ปิดกั้น NMDA receptor, neuronal nicotinic receptor, เพิ่มปริมาณสารสื่อสมอง serotonin และกระตุ้น sigma receptor ยา dextromethorphan ส่วนใหญ่ถูกผลิตอยู่ในรูปของยาเม็ดและยาน้ำเชื่อม ขนาดการรักษาปกติ คือ 15-30 mg ทุก 6-8 ชั่วโมง และขนาดยาต่อวันสูงสุด คือ 120 mg ซึ่งในขนาดยาปกติจะไม่มีผลทำให้เกิดอาการเคลิ้มสุขหรือมีฤทธิ์แก้ปวดหรือทำให้เกิดความเป็นพิษ แต่มีผู้ที่นำไปใช้ในทางที่ผิดโดยใช้ยาในขนาดสูง คือ มากกว่า 360 mg เพื่อทำให้เกิดอาการเคลิ้มสุข (euphoria) หรือลดความปวด ซึ่งในปัจจุบันพบรายงานการได้รับอันตรายจากผลข้างเคียงของยาและการเสียชีวิตจากการใช้ยาในทางที่ผิดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อาการพิษเฉียบพลันจากการได้รับ dextromethorphan เกินขนาดจะขึ้นกับขนาดของการรับประทานยา ได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน วิงเวียนศีรษะ ง่วงซึม กล้ามเนื้อทำงานไม่ประสานกันหรือแข็งเกร็ง กล้ามเนื้อกระตุก พุดไม่ชัด ม่านตาขยาย เคลิบเคลิ้ม หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง มึนงง ประสาทหลอน กระวนกระวาย สั่น ชัก ปวดศีรษะ สูญเสียความทรงจำ หมดสติ กดการหายใจ และอาจถึงแก่ชีวิตได้ อาการผิดปกติทางประสาทมักเกิดขึ้นหลังจากรับประทานยาไปแล้ว 15-60 นาที และอาการจะคงอยู่ประมาณ 6 ชั่วโมง

Dextromethorphan เป็นสาเหตุของการติดยาทางจิตใจ แต่ไม่ทำให้ติดทางร่างกาย อย่างไรก็ตามพบรายงานการติดยาและทำให้เกิดอาการอยากยาจากการใช้ยาโดยวิธีสูดดมทางจมูกเป็นเวลานานประมาณ 2-3 เดือน และพบรายงานในผู้ป่วยอีกรายหนึ่งที่กินยาน้ำเชื่อมแก้ไอที่มียา dextromethorphan เป็นเวลา 8 ปี และเริ่มมีอาการประสาทหลอน แต่อาการนี้จะหายไปอย่างรวดเร็วเมื่อหยุดยา ผลของ dextromethorphan ในระยะยาวต่อจิตใจยังไม่ทราบแน่ชัด แต่มีรายงานว่าผู้กิน dextromethorphan 1,500 mg ในครั้งเดียว จะมีอาการประสาทหลอนเป็นเวลา 24-48 ชั่วโมงหลังจากกินยา จากนั้นตามด้วยอาการ ซึมเศร้า อยากฆ่าตัวตาย และนอนไม่หลับ เมื่อหยุดยาอาการจะหายไป การให้ความรู้เรื่องการใช้อย่างถูกต้องและแก้ไขความเชื่อผิดๆ เช่น กินยาแล้วจะมีความสุข หรือกินยาแล้วถูกตี จะไม่เจ็บ เป็นวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยลดการนำยา dextromethorphan และยาอีกหลายชนิดมาใช้ในทางที่ผิด ซึ่งมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นทุกฝ่ายควรให้ความสนใจและร่วมมือกันในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผลอย่างจริงจัง

Reference:

1. Dextromethorphan. In: DRUGDEX® Evaluations. [Online]. 2010 Jan 22. Available from: MICROMEDEX® Healthcare Series; 2010. [cited 2010 Feb 4].